

Клепець О.В.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ
БОТАНІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО ГУРТКА
В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Життєдіяльність рослин як автотрофних організмів лежить в основі функціонування екосистем усіх рівнів. Тому поглиблене вивчення ботаніки як науки про будову, розвиток, властивості окремих рослинних організмів та їх угруповань, функціонування рослинного світу Землі в цілому набуває особливої актуальності при розв'язанні глобальних проблем довкілля, відновлення рівноваги у біосфері. Доцільним є поєднання навчального матеріалу з ботаніки разом із основами екологічних знань, оскільки рослинний організм та рослинний покрив загалом не існують поза зовнішнім середовищем із певним набором екологічних факторів. Велике значення при цьому має формування ботаніко-екологічних знань засобами не тільки шкільної, але й позашкільної освіти, в системі гуртків еколого-натуралістичного спрямування, що забезпечують оволодіння вихованцями знаннями про довкілля, формують екологічне мислення та екологічну культуру, сприяють набуттю досвіду розв'язання екологічних проблем, практичної природоохоронної діяльності.

Із вересня 2018 р. у структурі позашкільного навчального закладу Полтавської обласної ради «Полтавська обласна Мала академія наук учнівської молоді» розпочав роботу гурток ботаніки з основами екології. Метою його діяльності є створення умов для інтелектуального розвитку вихованців, залучення їх до дослідницької роботи та заходів з охорони природи.

Основними завданнями діяльності гуртка, що викладені у його програмі, є: ознайомити вихованців із предметом, теоретичними та прикладними завданнями ботаніки, методами наукових досліджень; розвинути знання про закономірності

життєдіяльності рослинних організмів; висвітлити сучасну систему класифікації рослин та навчити розпізнавати ознаки характерних представників різних систематичних груп; ознайомити з методикою збору та визначення рослин; формувати науковий світогляд; розвивати мотивацію до дослідницької роботи та творчі здібності учнівської молоді; формувати екологічну свідомість; сприяти професійному самовизначенню вихованців.

Робота гуртка розрахована на 144 години на рік, 4 години на тиждень. Підбір навчального матеріалу здійснено з урахуванням основних дидактичних принципів – науковості і доступності, свідомості і активності, наочності, системності, розвиваючого і виховуючого навчання, зв'язку навчання з життям. Зміст програми гуртка зосереджений у 8 розділах: «Вступ», «Анатомо-морфологічна характеристика рослин», «Систематичний огляд рослинного світу», «Основи географії рослин», «Ріст і розвиток рослин», «Основи екології рослин», «Основи геоботаніки», «Раціональне використання та охорона рослинного світу».

Засідання гуртка передбачені у формі аудиторних занять (поєднання тематичного лекторію і практикуму) та екскурсій. Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, тестування, захист творчих робіт, проведення тестів, ігор, вікторин, конкурсів тощо.

Серед навчального обладнання у роботі гуртка широко використовуються натуральні об'єкти (гербарні зразки, постійні мікропрепарати, кімнатні рослини у горщиках), приладдя для лабораторних та польових досліджень (мікроскоп, ручна лупа, гербарна папка, ботанічний прес, лабораторні ваги, лабораторний посуд, пінцет, рулетка), а також комп'ютерна техніка (електронні презентації).

Педагогічний вплив на інтелектуальний та емоційний розвиток вихованців є особливо сильним під час екскурсійної діяльності. Тому за час роботи гуртка було організовано екскурсії до агробіостанції ПНПУ імені В.Г. Короленка, Корпусного саду, парків Аграрного коледжу та Полтавської державної аграрної академії,

Полтавського міського парку (дендропарку), де вихованці мали змогу ознайомитися із видовим різноманіттям природної та інтродукованої флори, фенологічними явищами у житті рослин, а також апробувати методики польових ботанічних досліджень (збору і гербаризації рослин, опису рослинних угруповань, визначення проективного покриття видів у фітоценозах тощо).

Важливою складовою роботи гуртка можна вважати опрацювання модельних тестових питань ботаніко-екологічного спрямування, передбачених програмою підготовки до ЗНО з біології, а також надання науково-методичних консультацій тим учням, що готують конкурсні науково-дослідні роботи. Значна увага приділяється розвитку умінь вихованців вільно оперувати науковими термінами та поняттями, латинськими та українськими назвами рослин, вільно висловлювати свою думку, аргументувати свої міркування тощо. Заохочується також творча ініціатива учнів щодо більш детального розгляду програмного і позапрограмного матеріалу, використання навчальних відеоматеріалів, проведення ботанічних дослідів тощо.

Отже, діяльність гуртка ботаніки з основами екології при позашкільному навчальному закладі «Полтавська обласна МАН» спрямована не тільки на поглиблення предметних знань, умінь і навичок вихованців, але й на удосконалення їх загальноосвітніх, дослідницьких, соціальних, комунікативних компетентностей. Серед шляхів активізації діяльності учнів у наукових позашкільних гуртках можна запропонувати посилення співпраці керівників гуртків із шкільними педагогами, навчально-методичними об'єднаннями вчителів, пропагування ідей наукової творчості школярів через організацію тематичних конкурсів, акцій, квест-змагань, профорієнтаційних заходів для учнів.